

Prologus

rūt nobis q̄ ab initio ip̄i viderūt sermonē: et mi /
 nistraverūt ei: et pseuerātia vsq; ad p̄sēs t̄ps mo /
 nimēta declarāt: q̄ a diuersis auctorib; edita di /
 uersarū heresū fuere p̄ncipia: vt ē illd iuxta egyptios: et Thomā et Matthiā et Bartholomeum: /
 duodeci q̄z ap̄loꝝ et basilidis atq; apollinis ac /
 reliquoz q̄s enumerare lōgissimū est: cū hec t̄m̄ /
 in p̄sentia necesse sit dicere: extitisse quosdam q̄ /
 sine spū et gr̄a dei conati sūt magis ordiare nar /
 rationē: q̄ historie texere veritatez. Quib; iure /
 p̄or illd p̄pheticū coaptari: **Ue** q̄ p̄ferūt de cor /
 de suo: q̄ ambulāt post spūm suū: q̄ dicūt: hec di /
 cit dñs: et dñs nō misit eos. **De** q̄b; et saluator in /
 euāgelio Iohānis loquit̄: **Dñs** q̄ aū me venest /
 fures fuerūt et latrōes. **Qui** venerūt: nō q̄ missi /
 sūt. **Ipe** ei ait: **Veniebāt:** et ego nō mittebā eos. /
In veniētib; p̄sūptio temeritat̄: in missis obse /
 quiū fuit ut ē. **Ecclia** at̄ q̄ dñi voce supra petrā /
 fūdata ē: quā itroduxit rex i cubiculū suū: et ad /
 quā p̄ foramē d̄scēsiōis occide misit manū suā si /
 mil̄ damule h̄n̄ilōq; ceruoz q̄ttuoz volumia pa /
 radisi istar eructuās q̄ttuoz et angulos et anulos /
 habet: p̄ q̄s q̄si arca testamēti et custos leḡ dñi li /
 gn̄is mobilib; vehiēt. **Prim;** oim̄ **Matthe;** ē pu /
 blican; cognomēto leui: q̄ euāgelii i iudea he /
 breo sermōe edidit ob eoz v̄l marie cām q̄ in ie /
 sū crediderāt ex iudeis: et nequaq; legis ymbra /
 secedēte euāgelij v̄itate seruabāt. **Secūd;** **Mar /** /
cus iterpres apostoli **Petri** et alexandrine eccle /
 sie prim; ep̄s: q̄ dñm q̄dē saluatorem ip̄e nō vi /
 dit: s; ea q̄ audierat mḡm p̄dicātē: iuxta fidem /
 magis gestoz narrauit q̄ ordinē. **Tert;** **Lucas** /
 medicus natiōe syr; antiocēsis: cui; laus i euan /
 gelio: q̄ et ip̄e discipul; apli **Pauli** i achaie bithi /
 niēq; p̄tib; volumē cōdidit: q̄dā alti; repetēs: et /
 vt ip̄e i p̄mio p̄fitef audita magl; q̄ v̄sa descri /
 bēs. **Ultim;** **Iohes** ap̄s euāgelista quē iesus /
 p̄limū amauit: q̄ sup pect; dñi recumbēs purissi /
 ma doctriaz fluēta potauit: et q̄ sol; de cruce me /
 ruit audiret. **Ecce** mater tua. **Is** cū esset in asia: et /
 iā tūc hereticoz semia pullularēt cherithi heb̄io

1305.10.b

1305.10.b

1305.7.b

1. Cor. 1. c

1305.11.f

1305.19.c

Glo. ordi.

Modus tractandi talis est. **Prim;** generalogiaz xpi describit: distiguēs eā p̄ tres tesseredecades post ait de nutritura saluatoris et de aduētū magoz i. berblee: et de occisiōe puuloꝝ. deide de baptisimo xpi et ieiunio. xl. die: et de tētatiōe triplici. **Postea** de doctri na ei;. s. de sermōe habito i mōte. dei de gesta et mirac̄a xpi expōit. **Adē** d̄ passioe: resurrectiōe et ascēsiōe agit. huic at̄ libro **Hiero.** p̄logū p̄mittit i quo

Incipit plog; sc̄i Hieronymi in euāgelii s̄m̄ Mattheum.

Mattheus ex iudea sicut in ordie primus opōitur: ita euāgelii i iudea prim; sc̄psit: cui; vocatio ad dñm

post dilunū t̄nibi habitauerūt filij cham: q̄b; expulsis p̄ filios israel t̄pe **Iosue** nomi nata est iudea a tribu iude: que erat principalis et regia. **Tertio** describit̄ q̄ttū ad ordinē inter euāgelistas. cū dicit: **Sicut** prim; in ordine ponit̄. in ordine. s. euāgelistarū: ita i iudea prim; scripsit euāgelii. **Quarto** describit̄ q̄ttū ad statū p̄cedētē ei; p̄uersionē ad ch̄ristū. **Quia** aut̄ erat publican;. i. curā habēs de publicis actib;. erāt ei tūc iudei tributarij romanoꝝ. et ideo illi q̄ colligebāt tributū romanis mittēdū vicebant̄ publicanē b̄mōi cōiter sūt cāpsozes: et pecuniaz numeratores. **Et** qz talia negocia vix aut̄ nuū q̄ si ne pctō

nif: et ceteroz q̄ negāt xpm̄ i carne vēisse: et q̄ ip̄e i epla sua antichristos vocat: et ap̄s **Paul;** frequēter pcutit: coact; ē ab oib; pene tūc aliē ep̄iscopis: et multaz eccliaz legatiōib; de diuinitate saluato /
 ris alti; scribere: et ad ip̄z (vt ita dicā) dei v̄bū: nō tā audaci q̄ felici temeritate p̄sūpere vt ecclesia /
 stica narrat hystoria: cū a fratrib; cogeref vt scriberet: ita facturū se r̄ndisse: si indicto ieiunio i cō /
 mue oēs de p̄carēf. **Quo** expleto reuelatiōe saturat; in illd p̄miū celo veniēs eructauit: **In** p̄ncipio erat verbū et v̄bū erat ap̄s deū: et de; erat ver bū: s; erat i p̄ncipio ap̄s deū. **Hec** igit; q̄ttuoz euā gelia multo aū p̄dicta. **Ezechiel;** q̄z volumē pbat in q̄ primavisiō ita p̄terit; **Et** i medio similitudo q̄ttuoz aialii et vult; eoz: facies hois et facies leo /
 nis: et facies vituli: et facies aqlē. **Pr̄ia** homis fa /
 cies **Mattheū** significat: qui q̄si de hoie exorsus ē scriberet. **Liber** generatiōis iesu xpi filij dauid fi /
 lij abraā. **Secūda** **Mareū:** in q̄ vox leonis in here mo rugiēt; audif; **Vox** clamātis in deserto: para te viā dñi rectas facite semitas ei;. **Tertia** vituli: q̄ euāgelista **Lucā** a çacharia sacerdote sumpsisse initiū p̄figurat. **Quarta** iohannē euāgelista: q̄ as sūptis pennis aquilē et ad altiora festinās: de v̄bo dei disputat. **Lettera** que sequunt̄ in eundē s̄sum p̄ficiūt. **Trura** eoz recta et p̄nati pedes: et q̄ cūq; spūs ibat: ibāt: et nō reuertebant̄: et dorfa eoz rū plena ocul; et sc̄itille has lāpades in medio dis currētēf: et rota i rotā: et i singul; q̄ttuoz facies. **U** /
 et apocalypsis iohānis post expositiōez viginti q̄ttuoz senioꝝ q̄ tenētes citharas et phyalas adorā tes agnū dei: itroducit fulgura atq; tōitrua: et se /
 ptē spūs discurretes: et mare vitreū: et q̄ttuoz aia /
 lia plēa ocul; dicēs. **Aial** primū s̄ile leōi: et sc̄dm si /
 mile vitulo: et tertii s̄ile hōi: et q̄rtū s̄ile aqlē volā /
 ti. **Et** post paululū. **Plena** inquit̄ erāt oculis: et re /
 quiē nō hēbāt die ac nocte. **dicētia:** **Sctūs** sc̄tūs sc̄tūs dñs de; oipotēs: q̄ erat et q̄ ē: et q̄ vētur; ē. **Quib;** cūct; p̄spicue ofidif; q̄ttuoz debē t̄m̄ euā /
 gelica suscipi: et oēs apocriphoz venias mortuis magl; hereticis q̄ ecclia sticū viuīs canēdas.

1305.11.a

1305.11.a

1305.4.b

Prologo de lyra

Expositio Nicolai de lyra sup̄ p̄mū p̄logū **Matthei.** **Matthe;** dicit̄ p̄m; p̄log; beati **Hiero.** q̄ p̄pōif euā gelio **Matthei.** **Qui** q̄dē p̄log; diuidit̄ in q̄ttuoz p̄tes. **In** p̄ma p̄te describit̄ euāgeliste stat;. sc̄do scri bēdi mod;. **Ibi:** **Quoz** in generatiōe xpi. **tertio** hu /
 ius euāgelij materia p̄ncipalis. **Ibi:** **Quarū** oim̄ re /
 r̄f. **Et** quarto vtilitas hui; opis. **Ibi:** **In** quo euāgelio vtile est. **In** p̄ma p̄te describit̄ euāgelista ex noie. cū d̄ **Matthe;** q̄ inter /
 p̄taf dat;: qz inter allos euāgelistas primo dat; est a deo ad scri bēdū euāgelii ad instructionē oim̄ fidelii. **Secūdo** describit̄ ex natione et patria. cū d̄: **Et** i iudea. qz natiōe fuit iude;: et de iudea nat;: que quidē iudea p̄mo dicta est terra chanaan: qz post dilunū t̄nibi habitauerūt filij cham: q̄b; expulsis p̄ filios israel t̄pe **Iosue** nomi nata est iudea a tribu iude: que erat principalis et regia. **Tertio** describit̄ q̄ttū ad ordinē inter euāgelistas. cū dicit: **Sicut** prim; in ordine ponit̄. in ordine. s. euāgelistarū: ita i iudea prim; scripsit euāgelii. **Quarto** describit̄ q̄ttū ad statū p̄cedētē ei; p̄uersionē ad ch̄ristū. **Quia** aut̄ erat publican;. i. curā habēs de publicis actib;. erāt ei tūc iudei tributarij romanoꝝ. et ideo illi q̄ colligebāt tributū romanis mittēdū vicebant̄ publicanē b̄mōi cōiter sūt cāpsozes: et pecuniaz numeratores. **Et** qz talia negocia vix aut̄ nuū q̄ si ne pctō

quo ostendit ubi euangelium scripserit: et de hmo statu ad qd dignu sit asserit: et de qb et q ordie in h euagelio tractet.

Nico.de lyra

ne peccato exerceri possunt ut dicit beatus Gregori. ideo in hoc patet gratia divina q ex talibus reuocauit mattheu ad statu apostolicum. et hoc e qd dicit: cuius uocatio etc. Sequitur: a. Duoz in generatioe. Sic tangit modus scribendi que tenuit euagelista mattheu in descriptione genealogie xpi a qua incipit suu euagelium. Et pmo tangitur modus scribendi qstum ad radicem genealogie christi q ponit duos patres: uidelicet dauid et abraam q si radicem genealogie huius: sicut patet in principio euangelij. cum dicit: Liber generatiois etc. Ratio aut hui assignat: qz abraa fuit primus qui fides vni dei publice professus est: et in signu hui pmo circumsionem accepit: q fuit si gnus distinguens fideles ab infidelib. Dauid aut fuit primus rex electus a dno fm uoluntate dni ad fidelis ppli regem: fz qd di. j. Reg. xij. Quasi uero dominus uirum iuxta cor suu etc. Saul autem licet primo fuerit electus a dno. hoc tñ no fuit fm cor dni: s fm exactione ppli. p qd dixit dñs samuelli. j. Reg. xij. Audi uocem ppli petentis regem. i. sup se. Sequitur: Non enim abiecerunt te sed me ne regnes sup eos. et hoc est qd dicit Hiero. Duoz in generatione xpi principia psumes. i. an sumes duos homines: uidelicet abraam et dauid: quasi principia et radices genealogie xpi. sequitur: b. An? cui? circumsio etc. i. ipsius abrae q primo accepit circumsionem: ut dicitur etc. c. Alteri? cuius fm cor electio etc. i. ipsius dauid q electus primo fuit rex a dno: ut dicitur etc. d. Et utriusqz eni pib? rps. in h red dicitur ca pdicti. q. d. ppter hoc abraam et dauid ponuntur pncipaliter radix genealogie christi: qz xps nasci debebat ex patriarchis et regib? tanq? pmissus. e. Sicut qterdenario. Sic tangit modu scribendi genealogia xpi qstu ad deductionem ex pdictis duob? patrib? seu pncipijs: qz euagelista ponit tres quaterdenas. Una fuit in tempore in quo pplis est gubernatus p iudices. Secunda in tpe quo gubernatus est p reges. Et tertia in tpe quo gubernatus est p sacerdotes: et hoc est qd dicit: Sicut qterdenario tri / fozmiter posito. i. in trib? tpb? qb? trifozmiter gubernatus est pplis. Sequitur: f. Principiu a credendi fide in electionis tempore porrigens: qz prima quaterdena incipit ab abraa: q primus fide vni dei publice confessus est: et terminat in dauid q primus electus est in regem a dno: ut dicitur etc. g. Et ex electione vsqz in transmigratiois die dirigens: qz secunda quaterdena incipit a dauid exclusiue: et terminat in iechonia filio iosie in transmigratioe babilonis. Sequitur: h. A transmigratiois die etc. qz tertia quaterdena incipit a transmigratioe babilonis et terminat in xpm. i. Decursam etc. decursam dicit: qz describit genealogia xpi descendendo: Lucas autem econtrario ascendendo. Sequitur: k. Et numero satisfaciens et tpi. q. d. in hoc q sic descripsit genealogia per tres quaterdenas satisfecit numero: qz posuit numeros convenientes mysterio xpi: qz quaterdena que coponit ex quattuor et decem: significatur lex christi q decurrit p qtuor euagelias: et lex moysi q decurrit p decem legis precepta. Per ternariu uero significatur mysteriu trinitatis qd fuit traditu in uera lege: fz in noua lege magis explicite: et sic patet qualiter euagelista satisfecit numero. Satisfecit etia tpi: qz p tres quaterdenas descripsit tres generatioes illi? ppli in diuersis temporibus. se

ribus. Sequitur: l. Et et se qd esset ostenderet. q. d. in scribendo euagelium xpi mattheu ostendit statu suu: qz ibidem descripsit uocationem suam ex publicis actibus ad statu aplicu. m. Et dei in se op? monstras. qz in hoc ostendit operationem dei uocari ipm p sua misericordia. n. Etia in his etc. Hoc est dictu q sicut in abraa et dauid q electi sunt a deo ab antiquo: vni ad fide: alter ad regnum dei operationem ostendit. Costrue ergo sic littera: Etia no negaret. min? dicit et plus significat. i. pcederet seu declararet. Testimoniu xpi operant? s. per gratia. A principio. i. ab antiq. In his quoz gen? posuit christi. i. describendo genealogia xpi: et hoc fuit in dauid et abraam quos posuit radices genealogie christi. o. Quaru reru omniu etc. In hac parte Hiero. ostendit intentionem pncipalem euageliste Matthei seu subiectu sui euagelij: qz genealogia ordiate ab abraa vsqz ad xpm descripsit ut ostenderet q ipse xps est uer? homo et uerus deus: q fm humanitate natus est de muliere: passus in cruce ubi omnia peccata nostra deleuit: et resurgens a mortuis nos per adoptionem in filios dei regenerauit. et hoc est quod dicit: Quaru reru omniu etc. Genealogia. s. xpi descriptaru. p. Temp? qz ibi tria tpa describunt: ut uisus est. q. Ordo. qz ordinate tpa et persone diuersis tpb? describunt. r. Numerus. quia sub certo numero. i. in tribus quaterdenis comprehedunt. s. Dispositio uel ratio. qz rationabiliter disponunt. t. Quod fidei necessarium est. Hoc est dictu. ad hoc opera predicta sic sunt ordinate descripta. ut ostendatur q christus est uerus deus quod credere necessarium est ad salutem et q est uerus homo. vñ subdit: u. Qui factus e etc. quia onera legis uoluit obseruare. hoc autem accepit de epistola ad Gala. iij. r. Passus in carne omnia in cruce fixit: id e omnia peccata nostra in cruce destruxit. et accepit hoc de epistola ad Col. ij. ubi dicitur sic: Delens quod aduersum nos erat chirographu decreti: id est obligationem ad pena inferni: sed illum tulit de medio assignens illud cruci. et est locutio metaphorica ad similitudinem illius qui destruxit aliquam chartam uel obligationem: qz pforat eam uel corrumpit. sic christus de fisionem suam illud decretum quo eramus obligati gehenne destruxit. Sequitur: y. Et triumphans ea in semet ipso. i. deuincens in corpore pprio. z. Resurgens in corpore etc. Ad euidenciam huius littere considerandum q pater et filius correlatiue dicuntur. relatiua autem posita se ponunt: et pempta se perimunt. igitur qz iudei noluerunt recipere christu abrae et ceteris patrib? pmissu. ideo desierunt esse filij abrae. i. imitatores ipsius p fide: et psequens abraam et ceteri patres desierunt esse patres eoz: gentiles autem econuerso ad predicatonem apostolorum receperunt fide xpi. et ideo in loco iudeoz a fide abrae recedentiu facti sunt filij abrae: et sic paternitas q desierat esse in abraa et ceteris patribus restituta est p filiatio nem gentiu: qui facti sunt imitatores eoz p fide: et econtrario sibi filiatio restituta est in ipsis credentibus: restituta pdicta paternitate: qz hec est natura correlatiuoz: ut dicitur etc. et h est qd dicit Hiero. Resurgens in corpore. s. xps: et pncipiens pdicare baptilinu penitentie in oes gētes fact? e restitues. a. Nomen patris in patrib? s. antiq. b. Filio. hoc est ad honore filij: qz hoc cedit ad honore xpi. c. Et filij nomen re. in si. i. i gentib? fide recipientib?. d. Patri. B est ad honore patri? eterni. e. Sine principio sine fi. qz xps fm diuinitate manet in eternu. f. Ostēdēs vñ deū se esse cū pa. p opa. s. diuinitat? q egit: qz ppria opatio vniuscuiusqz rei ostendit naturam eius. q 4 Quia vñ?

a ex publicanis actibus fuit: duoz i a generatione xpi pncipia psumes: b vnius cuius prima circumsio in carne: alterius cuius fm cor electio fuit. Et utriusqz eni patribus christus. Sicut quaterdenario numero trifozmiter posito pncipiū a credendi fide in electionis tempore porrigens: et ex electione vsqz in transmigratiois diem dirigens: atqz a transmigratiois die vsqz in christu definies: decursam ad uetus domini ostendit generationem: et numero satisfaciens et tēpori: ut et se qd esset ostenderet: et dei in se opus monstras etia in his quozuz genus posuit: christi operatis a principio testimoniu no negaret. Quaru reru omnium temp? ordo: numero: dispositio uel ratio: quod fidei necessarium e de christo est: qui factus ex muliere: factus sub lege: natus ex uirgine: passus in carne: omnia in cruce fixit: ut triumphans ea in semet ipso resurgens in corpore et patris nomen in patribus filio: et filij nomen patri restituenas in filijs sine principio sine fine: ostendēs

ipso. i. deuincens in corpore pprio. z. Resurgens in corpore etc. Ad euidenciam huius littere considerandum q pater et filius correlatiue dicuntur. relatiua autem posita se ponunt: et pempta se perimunt. igitur qz iudei noluerunt recipere christu abrae et ceteris patrib? pmissu. ideo desierunt esse filij abrae. i. imitatores ipsius p fide: et psequens abraam et ceteri patres desierunt esse patres eoz: gentiles autem econuerso ad predicatonem apostolorum receperunt fide xpi. et ideo in loco iudeoz a fide abrae recedentiu facti sunt filij abrae: et sic paternitas q desierat esse in abraa et ceteris patribus restituta est p filiatio nem gentiu: qui facti sunt imitatores eoz p fide: et econtrario sibi filiatio restituta est in ipsis credentibus: restituta pdicta paternitate: qz hec est natura correlatiuoz: ut dicitur etc. et h est qd dicit Hiero. Resurgens in corpore. s. xps: et pncipiens pdicare baptilinu penitentie in oes gētes fact? e restitues. a. Nomen patris in patrib? s. antiq. b. Filio. hoc est ad honore filij: qz hoc cedit ad honore xpi. c. Et filij nomen re. in si. i. i gentib? fide recipientib?. d. Patri. B est ad honore patri? eterni. e. Sine principio sine fi. qz xps fm diuinitate manet in eternu. f. Ostēdēs vñ deū se esse cū pa. p opa. s. diuinitat? q egit: qz ppria opatio vniuscuiusqz rei ostendit naturam eius. q 4 Quia vñ?

Marginal notes on the left side of the page, including the word 'Quia' and other small text.

† Gal. 4. a

Sa. Quia vnus est. l. deus qui est pater et filius: quia non sunt duo dii vnus deus. **b.** In quo euāge. Decē quarta ps huius. plogi in qua ostēditur vtilitas huius euāgelij matth. et pmo ostenditur ista vtilitas in generali respectu omnium fidelium. Secundo ostendit in speciali q̄tū ad beatū Hieronim. ibi: **H**obis enim in hoc tē. In prima enī pte ostenditur vtilitas q̄tū ad quattuor: quia illi q̄ legunt hoc euāgelij pfecte illi possunt pp̄dicare misericordiam dei in vocatione Matthei ad statū apostolicū: et dilligentia apostoli in scribendo euangelium et dilectionem dei ex qua voluit incarnari: et pfectionē humanā q̄ ē in coniunctione ad deū p fruitiones quia voluit sibi naturā humanā coniungere p ipsius assumptionem. et h̄ est quod dicit: **I**n quo euangelio vtilē est desiderantibus deum: id est noticiam dei. **c.** Sic prima vel media tē. i. principij medium et finem huius euangelij in quo consistit perfectio. **d.** Et intelligat vocationē apostolicam: in quo consistit perfectio: quia deus fit tibi mentio. **e.** Et opus euāgelij quod ipse descripsit fideliter. **f.** Et dilectionē dei in carne nascens: quia ex dilectione voluit incarnari. **g.** In quo reprehensū sunt. i. ad hoc vtilē est euangelij hoc vt legentes ipm. **h.** Recognoscāt in eo. i. in christo esse. supple id: **I**n quo apprehensū sunt et apprehendere appetūt. i. ipsas diuinitates cui natura nostra coniuncta est i. xpo i unitate suppositi per incarnationem et quam apprehendere quærimus per fruitionem. et accipitur ibi iste modus loquēdi de epistola ad Hebr. iij. vbi dicit sic Apostolus: Sequor autem si quo modo apprehendā in quo et cōprehensū sum. **i.** **H**obis enim. **D**ic tangitur motuum Hieronymi ad transferendum seu exponendum Matthei euangelium: scilicet vt traderet certitudinem rei geste in euangelio Matthei vbi ostēditur vera diuinitas et vera humanitas iesu christi. et hoc est quod dicit: **H**obis enim et. i. rationis motus: quia argumētum quedam ratio est. **k.** In hoc studio. i. ad studendum in hoc euangelio transferendo et exponendo. **l.** Et fidem. et p id est certitudinem. **m.** Facte rei tradere: id est gestorum christi: et non tacere: sed magis supple declarare. **n.** Querentibus. i. scire volentibus. **o.** Dispositionem dei operantis in carne: scilicet assumpta. **p.** Intelligendum esse dilligenter. hoc est cum magna dilligētia et studio: quia talibus reuelatur euāgelij intelligentia: s̄m quod dicitur infra. vij. Querite et inuenietis: pulsate et aperietur vobis.

Aiusdem Nicolai de lyra expositio super eundem prologum.

Mattheus cum primo predicto castet euan. tē. Prologus iste diuiditur in duas partes: qz primo scriptor huius euangelij auctoritas declarat. ibi: **C**um autem plures. In prima parte ostenditur quando scripsit: quia p̄mus iter

se vnū cū patre esse: qz vnus est. **I**n quo euāgelio vtilē est desiderantibus deū: sic prima vel media vel pfecta cognoscere: vt et vocationes apli: et opus euāgelij: et dilectionem dei in carne nascētis p vniuersa legentes intelligāt: atqz id in eo in quo reprehensū sunt et apphēdere appetūt recognoscāt. **H**obis ei in studio argumēti fuit: et fidē facte rei tradere: et operātis dei intelligendā diligēter esse dispositionē: querentibus nō tacere.

Finit plogus in euāgelij s̄m Matthei. Incipit alij in eundē.

Mattheus cū pmo predicto castet euāgelium in iudea volēs transire ad gentes primus euangelij scripsit hebraice: qd scribitur a quibus ibat ad memoriaz reliq̄t. Sic enim necesse fuit ad cōfirmationē fidei euangelij p̄dicare: sic et contra hereticos scribi. Cū autē plures euāgelij scripsissent: q̄tuo: tñ habēt auctoritatē testimoniū: qz p quattuor mundi ptes fidem nunciant trinitatis: et sunt quasi quattuor rote in quadriga domini que vehit cum per predicationem euāgelij: et genus humanum quadrida morte preceptum eorū erat predicatione viuificandum: vnde et aliorū euāgelia deciderunt: nec recepta sunt: quia volebant p̄ finitū numerū cassari ppter virtutē sacramenti. Designantur etiā euāgeliste quattuor figuris: que nō sunt deceptorie sed iocūdi mysterij sibi conscię. **M**attheus in homine intelligitur: qz circa humanitatem christi principaliter immoratur. **M**arcus in leone: quia agit de resurrectione. **L**ucas in vitulo agēs de sacerdotio. **J**ohannes in aquila scribens sacramenta diuinitatis. **C**hristus vero quem describunt homo fuit de virgine natus: vitulus in immolatione: leo in resurrectione: aquila in ascensione. **V**el i homine humanitas: in vitulo sacerdotiū: in leone regnū: in aquila exprimitur diuinitas sacramentum.

Finit prologus.

mus inter alios euāgelistas. vbi scripsit: quia i iudea. qualiter scripsit: qd hebraice. quare scripsit: vt dicitur euāgelij certa maneret apud credentes: in iudea a quibus recedebat volens p̄dicare gentilibus iudeis p maiorē parte in infidelitate obstinatis. hoc enim fuerat eis preceptū a dño s̄m quod dicitur Act. xij. **H**obis autem oportet bar primum loqui verbum dei: s̄m quoniam repulstis illud et vos indignos iudicastis: eterne vite: ecce conuertimur ad gentes. sic enī p̄cepit nobis deus. hac igitur de causa Mattheus volēs transire ad conuersionem gentiliū scripsit fidelibus in iudea remanentibus euāgelium: vt illuc concurrerent. p̄ certa regula ad cuiusdā errozes hereticorum insurgentium. et hoc est quod subditur: **S**icut enim necesse fuit ad confirmationem fidei euan. predicatione. i. confirmata euidētibz signis: vt dicitur Marci vlti. **S**ic et contra hereticos scribi. vt cessantibus miraculis possemus recurrere ad doctrinam euāgelicaz doctrinis et miraculis confirmatā: sicut ad regulā certā hereses insurgentes confutantē. **C**um autē plures euāgelij scripsissent tē. **D**ic ostenditur euāgelium Matthei autenticum. et primo ostenditur quod dictum est. **S**e cundo declaratur quod dā ibi positū. ibi: Designantur. In prima parte dicitur sic qz plures scripsissent euāgelij. **E**t alij scripsissent sub nomine apostolorum et discipulorum christi et immiscentes eidem falsitates: vt facilius sub nomine apostolorum fideles deciperentur. **E**t ad hoc euitandum quattuor euāgelia quorum scriptores sunt certi et notis: s̄m ab ecclesia recepta et approbata. **E**t hoc rationabiliter: quia numerus quaternarius euāgeliorum fuit prefiguratus **E**ccl. i. vt predictū est. **S**unt enī euāgeliste quasi quattuor rote in quadriga domini: quibus portatur fides xpi per totum mundum. similiter genus humanū quadruplici morte fuit preceptum in transgressionē a de. primo morte culpe. secundo morte nature: quia p hoc incurrimus necessitatem moriendi. tertio morte gehenne: quia ex hoc omnes descendebant ad limbum vsqz ad liberationem per christum factam. **Q**uarto morte ciuiliis pene. **E**t enim mors ciuiliis pena seruitus vel exilij per que scinditur aliquis a communitate. **P**er peccatum autem genus humanum erat electum a ciuitate celestis et subditum seruituti diaboli. igitur conueniens fuit numerus quaternarius euāgeliorum: quia per ipsorum p̄dicationem genus humanum quadrida morte preceptum et viuificandum designatur.

Finit expositio istius prologi.